

160166 - حکمت از نام بردن «لیال عشر» (شب‌های ده‌گانه) به جای روزهای ده‌گانه

سوال

این سؤال به ذهن یکی از نزدیکان من آمده که حکمت از لفظ «**لیال عشر**» یعنی شب‌های ده‌گانه به جای روز چیست؟ با وجود آن که فضایل دهه نخست ذی‌الحجه به هنگام روز است نه به هنگام شب؟ بدون شک الله متعال حکمتی والا از این طرز بیان دارد.

پاسخ مفصل

الله تعالی می‌فرماید:

﴿وَالْفَجْرِ (۱) وَلَيَالٍ عَشْرٍ﴾

الفجر: ۲.۱

(سوگند به سپیده‌دم (۱) و سوگند به شب‌های ده‌گانه).

در میان علما درباره ده شبی که به آن سوگند یاد شده اقوال گوناگون است:

۱. جمهور علما بر این رای‌اند که آن دهه [نخست] ذی‌الحجه است و بلکه ابن جریر طبری . رحمه الله . اجماع را در این باره نقل کرده و می‌گوید: «**آن شب‌های ده‌گانه ذی‌الحجه است، به دلیل اجماع اهل حجت از اهل تاویل بر این مسئله**» (تفسیر ابن جریر: ۷/ ۵۱۴).

این کثیر (۴/ ۵۳۵) می‌گوید: «**منظور از آن، شب‌های ده‌گانه دهه ذی‌الحجه است چنان‌که ابن عباس و ابن زبیر و مجاهد و دیگران از سلف و خلف گفته‌اند.**»

اما این‌جا سوالی پیش می‌آید که شما بیان کردید: حکمت از نام بردن شب به جای روز چیست؟

این سؤال را می‌توان چنین پاسخ داد:

در این‌جا از روزها به عنوان شب‌ها یاد شده زیرا زبان عربی وسیع است و گاه لیالی (شب‌ها) گفته می‌شود و منظور از آن روزها است و برعکس، و غالب بر زبان صحابه و تابعین این بود که به روزها، شب‌ها می‌گفتند تا آن‌جا که در کلام آنان می‌آمد که برای بیان آن که پنج روز روزه گرفتیم می‌گفتند: پنج شب روزه گرفتیم، و منظورشان روز بود. والله اعلم.

چنان که گروهی از علما از جمله ابن عربی در «أحكام القرآن» (۴/۳۳۴) و ابن رجب در «لطائف المعارف» (۴۷۰) چنین گفته اند.

۲. گروهی دیگر از علما از جمله روایتی که از ابن عباس رضی الله عنهما نقل کرده اند. بر این هستند که منظور از شب های ده گانه، ده شب پایانی رمضان است و گفته اند: زیرا شب قدر در این شب های پایانی است که خداوند متعال درباره آن می فرماید:

{ لَيْلَةُ الْقَدْرِ حَيَّرَ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ }

[القدر: ۴]

(شب قدر از هزار ماه بهتر است)

و می فرماید:

{ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ (۳) فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ }

[الدخان: ۳ - ۴]

(ما آن را در شبی مبارک نازل کردیم، [چرا] که ما هشدار دهنده بودیم (۳) در آن [شب] هر [گونه] کاری [به شکلی] استوار فیصله می یابد).

شیخ ابن عثیمین - رحمه الله - همین رای را برگزیده زیرا موافق با ظاهر آیه است.

نگا: تفسیر جزء عم، اثر شیخ ابن عثیمین رحمه الله.